

Ministarstvo vanjskih poslova

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU AKCIONOG PLANA ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE ZA
NEPROLIFERACIJU ORUŽJA ZA MASOVNO UNIŠTENJE (2016-2020), ZA 2018. GODINU**

Podgorica, 6. jun 2019. godine

I UVODNI REZIME

U skladu sa svojim vanjsko-političkim prioritetima, Crna Gora je snažno posvećena očuvanju međunarodnog mira i bezbjednosti, borbi protiv organizovanog kriminala, terorizma i širenja oružja za masovno uništenje (u daljem tekstu OMU). Ovo opredjeljenje je prepoznato u brojnim strateškim dokumentima, Strategiji odbrane, Strategiji nacionalne bezbjednosti, Strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, te Strategiji za neproliferaciju OMU, čime su vanjsko-politički prioriteti pretočeni u strateške obaveze.

Kao članica gotovo svih najvažnijih međunarodno pravnih instrumenata u domenu sprječavanja širenja OMU, Crna Gora je posvećena ispunjavanju obaveza koje iz njih proizilaze¹. Između ostalog, uspostavljen je odgovarajući normativno - pravni i institucionalni okvir usmjeren na onemogućavanje da nedržavni akteri dođu u posjed, proizvedu, transportuju ili koriste bilo koju vrstu OMU, ili sredstva za njihovu isporuku. Zabranjena je svaka aktivnost koja može da doprinese proliferaciji OMU i uspostavljen efikasan sistem kontrole spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene.

Nakon donošenja Akcionog plana za implementaciju rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1540, koja za cilj ima sprječavanje da OMU dođe u posjed nedržavnih aktera, u prvom redu terorista, za period 2014-2018. godine, u januaru 2015. godine formirano je Nacionalno koordinaciono tijelo za implementaciju Akcionog plana. Radom pomenutog tijela koordiniralo je Ministarstvo vanjskih poslova.

U maju 2016. donijet je Akcioni plan za zaštitu od hemijskih, bioloških, radioloških i nuklearnih prijetnji i rizika (u daljem tekstu HBRN) za period 2016-2020, koji zajedno sa Akcionim planom za rezoluciju 1540 čini efikasnu osnovu za prevenciju i suzbijanje širenja OMU, kao i za odgovor na potencijalne HBRN akcidente.

¹ Crna Gora je članica sljedećih međunarodnih ugovora u oblasti OMU i neproliferacije: Ugovor o neširenju nuklearnog oružja (NPT); Ugovor o sveobuhvatnoj zabrani nuklearnih proba (CTBT); Ugovor o zabrani eksperimenata sa nuklearnim oružjem u atmosferi, kosmosu i pod vodom; Ugovor o zabrani smještanja nuklearnog i drugog oružja za masovno uništavanje na dno mora i okeana i u njihovo podzemlje; Konvencija o zabrani usavršavanja, proizvodnje i stvaranja zaliha bakteriološkog (biološkog) i toksičkog oružja i o njihovom uništavanju (BTWC); Konvencija o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja, te o njegovom uništenju (CWC); Konvencija o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala (CPPNM) i Amandmani; Konvencija o nuklearnoj sigurnosti; Međunarodna konvencija za suzbijanje akata nuklearnog terorizma. Crna Gora je članica i Haškog kodeksa ponašanja protiv proliferacije balističkih raketa (HCOC); Globalne inicijative za borbu protiv nuklearnog terorizma (GICNT); Inicijative za bezbjednost protiv proliferacije (PSI) i Međunarodnog partnerstva protiv nekažnjivosti za upotrebu hemijskog oružja. Aplicirala je za članstvo u Vasenarskom aranžmanu o kontroli izvoza konvencionalnog naoružanja.

U septembru 2016. godine, Vlada Crne Gore donijela je Strategiju za neproliferaciju OMU za period 2016-2020. Opšti cilj Strategije je sprečavanje da Crna Gora učestvuje u širenju OMU, a predviđeno je da ovaj cilj bude ostvaren kroz realizaciju četiri pojedinačne aktivnosti: onemogućavanje nelegalnog razvoja, nabavke, izrade, prometa i upotrebe OMU; jačanje prevencije; spremnost za brz i efikasan odgovor na moguću krizu i jačanje međunarodne saradnje, od kojih svaka ponaosob sadrži mjere za sprovođenje.

Strategijom su takođe prepoznati nadležni nacionalni akteri za implementaciju, kao i organizacija procesa praćenja i evaluacije implementacije Strategije. Navedeni dokument je izrađen uz podršku eksperata Agencije za smanjenje rizika u oblasti odbrane (u daljem tekstu DTRA) iz Sjedinjenih Američkih Država, u sklopu projekta koji ova Agencija, preko Centra za bezbjednosnu saradnju u zemljama Jugoistočne Evrope (u daljem tekstu RACVIAC) realizuje za region Jugoistočne Evrope, a koji ima za cilj da podstakne zemlje na jačanje nacionalnog okvira u domenu borbe protiv širenja OMU.

Usvajanjem Strategije zaokružen je nacionalni okvir, odnosno upotpunjene su potrebne komponente i stvoreni uslovi za uspješno suočavanje sa proliferacijom OMU, pa je akcenat sada na njihovoj sveobuhvatnoj implementaciji. Ono što je karakteristično za Crnu Goru, a što je urađeno iz praktičnih razloga, jeste pristup od dna prema vrhu (bottom-up) u usvajanju strateških dokumenata– prvo su usvojeni AP za rezoluciju 1540 i HBRN AP, a potom je usvojena Strategija. Na ovaj način, usvajanjem dva AP razrađeni su brojni detalji nacionalnog djelovanja, dok Strategija služi kao tzv. krovni dokument za sva tri akciona plana.

Akcioni plan za implementaciju Strategije, koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici održanoj u junu 2017. godine, bazira se na Akcionom planu za implementaciju rezolucije SB UN 1540, kao i na HBRN Akcionom planu.

U pripremi Akcionog plana učestvovala su sve nadležne institucije koje u svom portfolio imaju oblasti definisane predmetnom Strategijom i Akcionim planom. Za praćenje implementacije Strategije i Akcionog plana za njeno sprovođenje, 1540 AP i HBRN AP zaduženo je Nacionalno koordinaciono tijelo za neproliferaciju OMU, formirano od strane Vlade Crne Gore, na sjednici održanoj u julu 2017. godine. U cilju racionalizacije nacionalne arhitekture i postizanja veće efikasnosti, Nacionalno koordinaciono tijelo za neproliferaciju OMU je zamijenilo Nacionalno koordinaciono tijelo za praćenje implementacije Akcionog plana za rezoluciju SB UN 1540, kao i Nacionalni tim za sprovođenje Konvencije o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja i njegovom uništavanju (CWC). Nacionalno tijelo za neproliferaciju OMU je, osim za 1540 AP i za Konvenciju o hemijskom

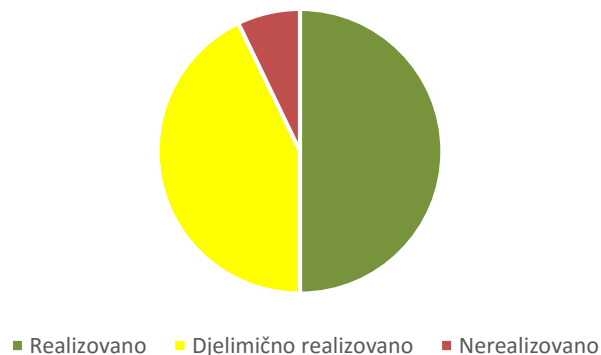
oružju, proširilo obim nadležnosti, pa pokriva implementaciju HBRN AP, AP za implementaciju Strategije, kao i aktivnosti i obaveze iz domena Konvencije o biološkom oružju (BWC), Ugovora o neširenju nuklearnog oružja (NPT) i druge brojne obaveze koje proizilaze iz ovog domena (Crna Gora je članica i aktivno sudjeluje u međunarodnim inicijativama za neproliferaciju OMU), a za koja ne postoje formirana tijela koja bi bila zadužena za praćenje implementacije.

Ministarstvo vanjskih poslova je prethodnih godina Vladi dostavljalo izvještaje o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1540 (2014-2018). Kako je važenje ovog dokumenta isteklo s krajem 2018. godine, a imajući u vidu da je većina mjera sadržanih u tom dokumentu uvrštena i u Akcioni plan za sprovođenje Strategije za neproliferaciju OMU, smatramo da je oportuno da dostavimo izvještaj o aktivnostima realizovanim po ovom posljednjem dokumentu, što ujedno predstavlja obavezu predviđenu Odlukom Vlade o formiranju Nacionalnog tijela za neproliferaciju OMU.

I OCJENA STANJA

Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana (u daljem tekstu AP) za implementaciju Strategije za neproliferaciju oružja za masovno uništenje (u daljem tekstu OMU), sadrži kratak pregled realizovanih mjera i aktivnosti definisanih AP tokom 2018. godine. Realizovane aktivnosti su pokazatelj napora nadležnih institucija na planu ostvarivanja zadatih mjera, odnosno projektovanih strateških ciljeva, kojima se teži kreiranju neophodnih preduslova za sprječavanje širenja OMU i sredstava za njihovu isporuku. Nosioci aktivnosti sadržanih u Akcionom planu su resorna ministarstva i drugi državni organi i organi uprave. Namjera je da se kroz koordinirani pristup, uz maksimalno učešće i angažovanost Koordinacionog tijela, obezbijedi što je moguće veći stepen realizacije mjera i ciljeva. U nastavku je prikaz mjera koje su predviđene u Akcionom planu, a koje su realizovane tokom 2018. godine.

Grafički pregled realizovanih mjera

Realizacija najvećeg broja mjera sadržanih u predmetnom AP zahtijeva kontinuirane procese izgradnje nacionalnih kapaciteta u ovoj oblasti. Stoga, stepen realizacije istih je definisan kao "u toku/kontinuirano se sprovode". Najviše je urađeno na jačanju zakonodavnog i administrativnog okvira za sprječavanje širenja OMU, pristupanjem relevantnim međunarodnim ugovorima i izradom i donošenjem novih pravnih akata od značaja za oblast sprječavanja širenja OMU. Najviše aktivnosti imali su resori odbrane, unutrašnjih poslova i održivog razvoja i turizma, kao ključni nosioci nadležnosti u domenu sprečavanja širenja OMU, dok ostali organi uglavnom realizovali predviđene, redovne aktivnosti, sa akcentom na one usmjerene na učešće u međunarodnim naporima za sprječavanje širenja OMU kroz prisustvo na međunarodnim konferencijama, radionicama i vježbama. Nedovoljno urađeno na planu informisanja predstavnika privrede, NVO, akademske zajednice i šire zainteresovane javnosti u vezi sa obavezama koje po njih proizilaze iz domena neprolifracije OMU. Izostale aktivnosti na planu informatičkog povezivanja nadležnih organa kako bi se imao uvid u odbijene zahtjeve za izdavanje dozvola kontrolisane robe, uvid u izdate dozvole, te u cilju pregleda stanja uvoza/izvoza robe dvostruke namjene i hemikalija, a u skladu sa propisima kojima se uređuje elektronsko poslovanje.

U izvještajnom periodu intenzivirana je saradnja između relevantnih aktera na nacionalnom nivou i poboljšana koordinacija postojećih kapaciteta za suzbijanje širenja OMU učešćem na radionicama i vježbama/simulacijama u zemlji i inostranstvu, organizovanim u saradnji sa stranim partnerima. Organizovane su i specijalističke obuke za pripadnike nadležnih organa Crne Gore u cilju unaprijeđenja znanja i podizanja kapaciteta u ovoj oblasti.

Pripradnici Ministarstva odbrane učestovali su na međunarodnim obukama i vježbama u specijalističkim centrima u inostranstvu u cilju osposobljavanja za reagovanje u slučaju krize izazvane upotrebom HBRN oružja. Vršene su i aktivnosti u cilju nabavke odgovarajuće opreme i organizovanje obuka za njenu adekvatnu upotrebu pa je u toku izvještajnog perioda u potpunosti opremljeno vozilo za HBRN izviđanje „Cobra“, koje se nalazi u sastavu Voda HBRN u Pješadijskom bataljonu Vojske Crne Gore, a pribavljena je i druga HBRN oprema i izvršena obavezna obuka za njeno korišćenje za sve pripadnike Voda HBRN. Prihvaćena je informacija o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju između Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva energetike SAD o sprječavanju nezakonite trgovine posebnim nuklearnim i drugim radioaktivnim materijama, na osnovu kojeg će Graničnoj policiji Crne Gore biti donirana oprema za mobilnu detekciju nuklearnih i radioaktivnih materijala.

Kontinuirano se radi na usklađivanju liste robe dvostruke namjene u Crnoj Gori sa listom Evropske unije, što predstavlja još jednu aktivnost predviđenu Akcionim planom. Za 2018. godinu je bilo planirano donošenje novog zakona o izvozu roba dvostruke namjene, ali je ono pomjereno za 2019. godinu, zbog usklađivanja sa novim evropskim propisima iz ove oblasti.

U izvještajnom periodu potpisani su i bilateralni sporazumi o zajedničkoj saradnji čime se dodatno unaprijedila regionalna saradnja u oblasti atomsko-biološko-hemijske odbrane i razmjena praktičnih iskustava pripadnika HBRN službi i civilnih timova zemalja regiona za prvi odgovor u borbi protiv OMU.

II TABELARNI PREGLED REALIZOVANIH MJERA I AKTIVNOSTI TOKOM 2018. GODINE

[illegible]

	<u>jednog novog pravnog propisa čije se odbredbe odnose na proliferaciju OMU</u>									
1.1.1. Pristupanje relevantnim međunarodnim ugovorima	Donijet Zakon o potvrđivanju Zajedničkog protokola o primjeni Bečke konvencije o građanskoj odgovornosti za nuklearne štete od maja 1963. godine i Pariske konvencije o odgovornosti prema trećim stranama u oblasti nuklearne energije od jula 1960. godine. Dostavljen instrument potvrđivanja Međunarodne konvencije o sprečavanju akata nuklearnog terorizma i usaglašenosti nacionalnih propisa generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija.	Svi	2017	2020	Realizovano		Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	
1.1.2. Revizija postojećih i donošenje novih pravnih propisa koji se odnose na zabranu oružja za masovno uništenje	U toku je izrada novog Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti (utvrđivanje predviđeno za 2019.) Utvrđen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija („Sl. List CG“	Svi	2017	2020	Realizovano		Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	Donijeti nove i dopuniti i izmjeniti postojeće propisa kojima se reguliše materija koja se odnosi na bezbjednost genetskog materijala, biološke

	13/18). Donijet Pravilnik o programu i načinu polaganja ispita i obrascu licence za izradu planova zaštite i spašavanja privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika, ("Sl. list CG", broj 21/18). Donijet Akcioni plan za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2018. i 2019. godinu.								agense itd, u skladu sa relevantnim međunarodnim propisima i standardima, kao i sa novim direktivama EU Izraditi i usvojiti procjene rizika od katastrofa i plana zaštite i spašavanja od tehničko tehnoloških idrugih rizika Postojeći Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene donesen je 2012. godine i nije u skladu sa najnovijom legislativom EU i međunarodnim standardima. Preporuka da se donese novi Zakon o
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

	<u>SOP kod pojave zarazne bolesti u aviosaobraćaju koja predstavlja rizik po javno zdravlje.</u>									
	Održana vježba/štabne simulacije pod nazivom „RESISTEX“, na kojoj učestvovala 34 lica iz ministarstava, agencija i institucija koje čine Nacionalno koordinaciono tijelo za neproliferaciju OMU, te predstavnika DTRA, Komande američkih snaga za Evropu (US EUCOM) i RACVIAC. Vježba je podrazumijevala odvijanje različitih aktivnosti u domenu sprječavanja proliferacije OMU i srodnih materijala, od kojih većina uključuje neprijateljske aktivnosti usmjerene ka korišćenju Crne Gore kao takozvane „tranzitne“ zemlje. Pripadnici Vojske Crne Gore učestvovali su na aktivnosti pod nazivom „AIRSAN štabna vježba–Aerodrom Podgorica“, koja je održana u okviru „Programa za globalnu zaštitu zdravlja“. Organizatori su bili IJZ CG i Institut „Robert Koh“ iz Berlina. Radionica je organizovana sa ciljem da se utvrdi protokol djelovanja	Svi	2017.	2020.	Realizovano		Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	

	u slučaju pojave zaraznih bolesti od većeg javnog zdravstvenog značaja u avionu. U okviru nastavka saradnje IJZ sa Institutom „Robert Koh“, održana je i druga radionica u istom sastavu. Tema radionice je bila vezana za korišćenje lične zaštitne opreme.									
1.2.1. Zaključivanje i ažuriranje memoranduma o razumijevanju, standardnih operativnih procedura (SOP) i drugih odgovarajućih dokumenata između relevantnih institucija na nacionalnom nivou	IJZ izvršio analizu neophodne opreme i ličnih zaštitnih sredstava za slučajeve HBRN akcidenata, koja je dostavljena MUP. U toku je izrada finalnog dokumenta, multisektorski pripremljenog pod nazivom „Plan reagovanja kod pojave zarazne bolesti u aviosaobraćaju koja predstavlja rizik po javno zdravlje“. Pripremljeni su prilozi za 4 kvartalna i 2 polugodišnja izvještaja iz oblasti nuklearne bezbjednosti za potrebe izrade izvještaja u skladu sa zadacima Operativnog tima Vijeća za nacionalnu bezbjednost, koji proizilaze iz Strategije	Svi			Djelimično realizovana	2019	Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva	

	za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma 2015 – 2018. i Akcionog plana 2017– 2018.									
Operativni cilj 1.3.: Učešće u međunarodnim naporima u sprječavanju širenja oružja za masovno uništenje										
Indikator učinka				Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta			
<i>Broj konferencija, sastanaka, seminara na kojim učestvovali predstavnici nadležnih resora zemlje.</i>				<i>Predstavnici nadležnih resora aktivno učestvovali na regionalnim i međunarodnim događajima usmjerenim na sprječavanje širenja OMU. Izostalo učešće na onim sastancima gdje nije bilo predviđeno pokrivanje troškova od strane organizatora.</i>			<i>Predstavnici nadležnih resora aktivno i redovno sudjeluju u međunarodnim naporima u sprječavanju širenja OMU.</i>			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.3.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u><i>Predstavnici nadležnih organa u izvještajnom periodu učestvovali na raznim konferencijama, radionicama i obukama u domenu sprječavanja proliferacije OMU</i></u>									
1.3.1. Učešće na međunarodnim konferencijama, radionicama i vježbama	Delegacija Vlade Crne Gore učestvovala na 62. redovnom zasijedanju Generalne konferencije IAEA u Beču, na konferenciji zastupani su interesi zemlje u oblasti	Svi	2017.	2020.	Realizovano				Redovna budžetska sredstva/donatori	Predstavnici državnih institucija redovno učestvuju na regionalnim i međunarodnim sastancima

nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i zaštite od jonizujućeg zračenja. Sedamnaesti regionalni sastanak nacionalnih predstavnika zemalja Jugoistočne Evrope u vezi sa Konvencijom o hemijskom oružju, pod pokroviteljstvom Organizacije za zabranu hemijskog oružja (u daljem tekstu OPCW) i Vlade Češke Republike je održan u Pragu. Pilot - projekat OPCW pod nazivom „Sastanak za unapređenje implementacije Konvencije o hemijskom oružju na nacionalnom nivou i pod-regionalne saradnje na Zapadnom Balkanu“. U sjedištu RACVIAC-a u Zagrebu održana radionica pod nazivom „Planiranje, implementacija i procjena operacija detekcije“, kojoj je prisustvovao i predstavnik CG. Predstavnici MO i MUP su									u domenu sprečavanju širenja oružja za masovno uništenje. Međutim, učešće je najčešće ograničeno na one skupove na kojima su troškovi učešća iz zemlje pokriveni. U slučajevima kada učešće nije sponzorisano, učešće predstavnika iz zemlje u velikom broju slučajeva izostaje.
---	--	--	--	--	--	--	--	--	---

	učestvovali na radionici „Inicijativa za bezbjednost u oblasti neproliferacije oružja za masovno uništenje“. Pripadnik Vojske prisustvovao aktivnosti pod nazivom „Seminar u vezi sa Konvencijom o hemijskom oružju“, koji je održan u sjedištu RACVIAC, Zagreb. Predstavnici MO, MVP, UC, DVS u Tirani učestvovali na Sub-regionalnom forumu za unapređenje Nacionalne implementacije Konvencije o hemijskom oružju, nacionalna primjena i sub-regionalna saradnja u zemljama Zapadnog Balkana. Predstavnici MORT, AZPŽS, MUP, UIP učestvovali su na radionicama i sastancima u oblasti radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti, koje je organizovala IAEA. Predstavnici ME i UC učestvovali na brojnim seminarima i sastancima na								
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	temu kontrole izvoza, spoljne trgovine naoružanjem i vojnom opremom, kao i robama dvostruke namjene. Predstavnik UC učestvovao u međunarodnoj operaciji pod nazivom „Cosmo 2“, u organizaciji Svjetske carinske organizacije (WCO), na temu borbe protiv ilegalne trgovine oružjem za masovno uništenje kao i klasičnog naoružanja, te na aktivnosti pod nazivom „Dani zajedničke akcije“, u organizaciji Europolu i Interpolu, na temu borbe protiv krijumčarenja vatrenog oružja. Samostalni stručni saradnik CETI odgovoran za upravljanje skladištem radioaktivnog otpada, učestvovao je na treningu za bezbjedno rukovanje i skladištenje radioaktivnog materijala, održanom na Kubi. Predstavnik VDT učestvovao na seminaru na								
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	temu „Sprječavanje proliferacije i kontrola strateške trgovine: Istrage i krivično gonjenje“, održanom na Malti.									
Operativni cilj 1.4.: Informisanje predstavnika privrede, NVO, akademske zajednice i šire zainteresovane javnosti u vezi sa obavezama koje po njih proizilaze iz domena neproliferacije OMU										
Indikator učinka <i>Broj organizovanih okruglih stolova i seminara sa ciljem informisanja javnosti i industrije o obavezama koje po njih proizilaze u domenu sprječavanja širenja OMU.</i>				Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta <i>U prethodnom periodu nedovoljno urađeno na planu informisanje predstavnika privrede, NVO, akademske zajednice i šire zainteresovane javnosti u vezi sa obavezama koje po njih proizilaze iz domena neproliferacije OMU.</i>			Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta <i>Javnost i predstavnici privrede informisani o obavezama koje po njih proizilaze rezolucije putem održanih seminara, okruglih stolova i "Industry Outreach" programa.</i>			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.4.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u>U izvještajnom periodu održana dva okrugla stola na teme relevantne za problematiku sprječavanja širenja OMU</u>									
1.4.1. Okrugli stolovi, seminari, radionice, tribine, predavanja, publikacije	MORT, u saradnji sa EK, organizovao okrugli sto u okviru Programa za nuklearnu sigurnost i zaštitu od zračenja IPA 2014 projekta „Dalje jačanje nuklearnih regulatornih	Svi	2017.	2020.	Djelimično realizovano	2020			Redovna budžetska sredstva/donatori	

	tijela Albanije, Sjeverne Makedonije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Kosova i Crne Gore“. U organizaciji EK, UNICRI i CBRN Centra izvrsnosti, u Podgorici je održan Okrugli sto Nacionalnih kontakt osoba na temu reagovanje hitne medicinske pomoći u slučaju HBRN akcidenat, na kojem su učestvovali predstavnici Albanije, Jermenije, Azerbejdžana, BIH, Sjeverne Makedonije, Gruzije, Moldavije, Srbije, Ukrajine, CG i eksperti Regionalnog sekretarijata CBRN za jugoistočnu i istočnu Evropu i predstavnici EK.									
Operativni cilj 3.1.: Unaprijeđenje kontrolnih mjera radi sprječavanja širenja nuklearnog, hemijskog, radiološkog i biološkog oružja, te sredstava za njihovo prenošenje										
Indikator učinka		Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta				Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta				
<i>Broj organizovanih specijalističkih obuka za službenike nadležnih organa bezbjednosti u cilju podizanja kapaciteta u HBRN domenu; bezbjedno upravljanje skladištima i svim drugim objektima u kojima se nalaze HBRN materijali, roba i tehnologija dvostruke namjene i druge robe koje se mogu zloupotrijebiti; izvršeno informatičko povezivanje Uprave carina i Ministarstava ekonomije, odbrane, unutrašnjih i vanjskih poslova kako bi carinski organ imao uvid u odbijene zahtjeve za izdavanje dozvola kontrolisane robe, uvid u izdate dozvole itd.; izvršeno informatičko povezivanje Ministarstva održivog razvoja i turizma sa Ministarstvom ekonomije i Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja u pogledu pregleda stanja uvoza/izvoza robe</i>		<i>U prethodnom periodu realizovana jedna specijalistička obuka za pripadnike granične policije na temu HBRN incidenata i postupanja na graničnim prelazima. U toku je revidiranje Plana zaštite bezbjednog upravljanja skladištem radioaktivnog otpada. Potpisan Protokol o saradnji između Uprave carina i Ministarstva ekonomije, kojim će se bliže utvrditi način saradnje i razmjene informacija i podataka u cilju efikasnije carinske kontrole roba koje su na režimu dozvola, a koje izdaje Ministarstvo ekonomije, i praćenja realizacije izdatih dozvola. Takođe, utvrdiće se set podataka koji će biti dostupni Ministarstvu kroz izvještaj kreiran u Carinsko informacionom sistemu, te set podataka koje će Ministarstvo dati na uvid Upravi. Nije izvršeno</i>				<i>Povećan broj organizovanih specijalističkih obuka za službenike nadležnih organa bezbjednosti u cilju podizanja kapaciteta u HBRN domenu; uspostavljen i efikasno održavan sistem bezbjednog upravljanja skladištima i svim drugim objektima u kojima se nalaze HBRN materijali, roba i tehnologija dvostruke namjene i druge robe koje se mogu zloupotrijebiti; izrađen softver za informatičko povezivanje Uprave carina i Ministarstava ekonomije, odbrane, unutrašnjih i vanjskih poslova kako bi carinski organ imao uvid u odbijene zahtjeve za izdavanje dozvola kontrolisane robe, uvid u izdate dozvole itd.; izrađen softver za informatičko povezivanje Ministarstva održivog razvoja i turizma sa Ministarstvom ekonomije i Ministarstvom</i>				

<i>dvostruke namjene i hemikalija, a u skladu sa propisima kojima se uređuje elektronsko poslovanje.</i>			<i>informatičko povezivanje Uprave carina i Ministarstva ekonomije, odbrane, unutrašnjih i vanjskih poslova kako bi carinski organ imao uvid u odbijene zahtjeve za izdavanje dozvola kontrolisane robe, uvid u izdate dozvole itd.</i>				<i>poljoprivrede i ruralnog razvoja u pogledu pregleda stanja uvoza/izvoza robe dvostruke namjene i hemikalija, a u skladu sa propisima kojima se uređuje elektronsko poslovanje.</i>			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.1.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u>U izvještajnom periodu realizovana jedna specijalistička obuka za pripadnike granične policije na temu HBRN incidenata i postupanja na graničnim prelazima. U toku i revidiranje Plana zaštite bezbjednog upravljanja skladištem radioaktivnog otpada. Nije izvršeno informatičko povezivanje Uprave carina i Ministarstva ekonomije, odbrane, unutrašnjih i vanjskih poslova kako bi carinski organ imao uvid u odbijene zahtjeve za izdavanje dozvola kontrolisane robe, uvid u izdate dozvole itd.</u>									
3.1.1. Organizovanj	Predstavnik UP prošao je trening za instruktora FLO (front line officers) za	Svi	2017.	2020.	Djelimično realizovano	2019			Redovna budžetska sredstva/	Potrebno realizovati

e specijalističkih (HBRN) obuka za službenike nadležnih organa bezbjednosti u cilju unaprijeđenja znanja u ovoj oblasti i razmjene najbolje prakse o uvoznim/ izvoznim kontrolama	detekciju nuklearnih i radioaktivnih materijala, čime se sertifikovao za održavanje specijalističkih obuka za službenike graničnih prelaza (policija i carina) u ovoj oblasti. Obuka je organizovana od strane IAEA i CAEA (China State Nuclear Security Technology Center), u Pekingu. Organizovana obuka za ukupno 30 pripadnika granične policije CG na temu „HBRN incidenti-postupanje na graničnim prelazima" u saradnji sa Policijskom Akademijom-Danilovgrad.								donatori	obuke radi razmjene iskustva i najboljih praksi o uvoznim/ izvoznim kontrolama
3.1.2. Bezbjedno upravljanje skladištima i svim drugim objektima u kojima se nalaze HBRN materijali, roba i tehnologija dvostruke namjene i druge robe koje se mogu zloupotrijebiti	U okviru sprovođenja Ugovora o neproliferaciji nuklearnog oružja, Sporazuma o zaštitnim mjerama, Dodatnog protokola i Protokola o malim količinama, Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju dostavljena su četiri nacionalna izvještaja i izjava o nuklearnim materijalima u CG. Do kraja maja biće dostavljen još jedan nacionalni izvještaj Sprovedena Inspekcija nuklearnih materijala od strane IAEA u CG.	MO, MUP, MORT, MPRR, ME, UIP, AZPŽS, CETI	2017.	2020.	Djelimično realizovano	2020			Redovna budžetska sredstva/donatori	Uspostaviti i održavati odgovarajući sistem fizičke zaštite HBRN i srodnih materijala

i	U toku revidiranje Plana zaštite kao obavezno štíćenog objekta, koji je izradio CETI u cilju bezbjednog upravljanja skladištem radioaktivnog otpada (Plan izrađen 2014., ažurira se svake 4 godine).									
3.1.3. Informatičko povezivanje Uprave carina, i Ministarstava ekonomije, odbrane, unutrašnjih i vanjskih poslova kako bi carinski organ imao uvid u odbijene zahtjeve za izdavanje dozvola kontrolisane robe, uvid u izdate dozvole itd., a u skladu sa propisima kojima se uređuje elektronsko poslovanje	Potpisan Protokol o saradnji između Uprave carina i Ministarstva ekonomije, kojim će se bliže utvrditi način saradnje i razmjene informacija i podataka u cilju efikasnije carinske kontrole roba koje su na režimu dozvola, a koje izdaje Ministarstvo ekonomije, i praćenja realizacije izdatih dozvola. Takođe, utvrdiće se set podataka koji će biti dostupni Ministarstvu kroz izvještaj kreiran u Carinsko informacionom sistemu, te set podataka koje će Ministarstvo dati na uvid Upravi.	MJU, ME, MO, MUP, MORT, MPRR, MVP, UP, UC, ANB, AZPŽS	2017	2020	Djelimično realizovano	2020			Redovna budžetska sredstva/donatori	

3.1.4. Informatički povezati Ministarstvo održivog razvoja i turizma sa Ministarstvom ekonomije i Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja u pogledu pregleda stanja uvoza/izvoza robe dvostruke namjene i hemikalija, a u skladu sa propisima kojima se uređuje elektronsko poslovanje		MJU, ME, MO, MUP, MORT, MPRR, MVP, UP, UC, ANB, AZPŽS	2017	2020	Nerealizovano	2020				Redovna budžetska sredstva/donatori
Operativni cilj 3.2.: Odgovor u slučaju krize izazvane upotrebom OMU, sanacija štete i mjere oporavka										
Indikator učinka			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta				Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta			
Broj realizovanih treninga i obuka za osposobljavanje ekipa za reagovanje u slučaju upotrebe HBRN oružja.			Predstavnici nadležnih organa učestvovali na obukama u specijalističkim HBRN centrima u inostranstvu čime ojačani kapaciteti za adekvatnu reakciju u slučaju HBRN akcidenta.				Oformljeni i osposobljeni timovi za adekvatno i pravovremeno reagovanje u slučaju upotrebe HBRN oružja.			
Aktivnost koja utiče na	Indikator rezultata i	Institucije	Datum početk	Plani rani	Status realiza cije	Novi rok za realizaciju	Sredstva planir ana	Sredstva realizo vana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni

realizaciju Operativnog cilja 3.2.	postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	odgo vorn e za spro vođe nje aktiv nosti	a	datu m završ etka		(uz odgovara juće obrazlože nje)				period sprovođen ja
	<u>U izvještajnom periodu predstavnici nadležnih organa učestvovali na više kurseva i treninga u cilju osposobljavanja za reagovanje u slučaju upotrebe HBRN oružja</u>									
3.2.1. Osposobljav anje ekipa za reagovanje u slučaju upotrebe HBRN oružja	Realizovane su obuke i vježbe u specijalističkim centrima u Srbiji i Češkoj, kao i opremanje specijalizovanih jedinica kvalitetnim sredstvima i opremom, te obuka za rukovanje istim u CG Sedam pripadnika Vojske CG iz sastava Voda hemijskog, biološkog, radiološkog i nuklearnog (Vod HBRN) učestvovalo na kursovima u Centru atomsko-biološko-hemijske odbrane u Kruševcu. 3 kursa na kojima su pripadnici Vojske CG učestvovali kao polaznici: 1. Kurs radiološke, hemijske i biološke dekontaminacije; 2. Osnovni kurs analize radiološki i hemijski kontaminiranih uzoraka; 3.	MUP (DSV), UP (Forenz ički centar), MO, MZ, MORT, MPRR, AZPŽS, IZJZ, UIP, CETI	2017.	2020.	Realizovano				Redovna budžetska sredstva/ donatori	

	Kurs detekcije i mjerenja jonizujućih zračenja. Pripadnici Vojske CG iz Voda HBRN na „Osnovnom kursu biološkog oružja i toksikologije“ učestvovali u svojstvu instruktora. Jedan pripadnik voda HBRN upućen na „Upravljanje posljedicama nakon HBRN incidenta“ organizovanom u Združenom specijalističkom centru HBRN za NATO (NATO CBRN Center of Excellence) u Češkoj Republici. 18 pripadnika Pješadijskog bataljona učestvovalo na multinacionalnoj taktičkoj vježbi „Balkanski odgovor 2018“ Vježba je realizovana na temu: „Akcija spašavanja u urbanoj sredini u uslovima hemijske, biološke, radiološke i nuklearne kontaminacije nastale terorizmom, oružjem za masovno uništavanje i akcidentima“. Organizovana je aktivnost „Procjena sposobnosti odgovora u domenu HBRN odbrane“ u Kasarni „Milovan Šaranović“ u								
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

	Danilovgradu. Procjenu je izvršio tročlani tim DTRA zadužen za program pripremljenosti i odgovora u oblasti HBRN odbrane u Evropi (CBRN Preparedness and Response Office Europe). Pored pripadnika Vojske CG, doprinos posjeti kroz prezentacije pružili su predstavnici Instituta za javno zdravlje i CETI. Tim sastavljen od predstavnika MVP, UP, UC i CETI u Tbilisiju učestvovao u terenskoj vježbi/simulaciji - „LIONSHIELD“, sa težištem na spriječavanju krijumčarenja nuklearnih i radioaktivnih materijala, koju je organizovao EU HBRN. CETI učestvovao na ALMERA međulaboratorijskom testu organizovanom od strane IAEA, koji se sastojao od uvrđivanja aktivnosti prirodnih i vještačkih radionukleida u vodi i zemljištu.									
Operativni cilj 3.3.: Informisanje zainteresovane javnosti o obavezama registracije i procedurama u slučaju legalne proizvodnje, skladištenja, transporta i upotrebe HBRN materijala										
Indikator učinka				Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta			

<i>Broj izrađenih brošura/publikacija sa pregledom informacija o zakonodavnom okviru i obavezama u slučaju legalne proizvodnje, skladištenja, transporta i upotrebe HBRN materijala.</i>			<i>U prethodnom periodu nije bilo izrađenih brošura/publikacija sa informacijama o zakonodavnom okviru i obavezama u slučaju legalne proizvodnje, skladištenja, transporta i upotrebe HBRN materijala. Izrađen je nacrt brošure za privredne subjekte sa pregledom informacija o zakonodavnom okviru i obavezama kada je u pitanju kontrola izvoza naoružanja i vojne opreme, kao i roba dvostruke namjene.</i>			<i>Izrađene brošure ili slične publikacije sa pregledom informacija o zakonodavnom okviru i obavezama u slučaju legalne proizvodnje, skladištenja, transporta i upotrebe HBRN materijala.</i>				
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.3.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u><i>Izrađen nacrt brošure za privredne subjekte sa pregledom informacija o zakonodavnom okviru i obavezama kada je u pitanju kontrola izvoza naoružanja i vojne opreme, kao i roba dvostruke namjene</i></u>									
3.3.1. Izrada pravilnika/brošure sa pregledom informacija o zakonodavnom okviru i obavezama	MEK izradilo nacrt brošure za privredne subjekte sa pregledom informacija o zakonodavnom okviru i obavezama kada je u pitanju kontrola izvoza naoružanja i vojne opreme, kao i roba dvostruke namjene.	ME, MUP, MORT, MP RR, UC, AZPŽS u saradnji sa ostalim institucij	2017.	2020.	Djelimično realizovano	2020			Redovna budžetska sredstva/donatori	

		ama								
Operativni cilj 3.4.: Jačanje tehničkih kapaciteta u cilju modernizacije infrastrukture i efikasne kontrole na graničnim prelazima										
Indikator učinka			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta				Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta			
<i>Količina i vrsta nabavljene odgovarajuće opreme i organizovanje obuka za njenu adekvatnu upotrebu.</i>			<i>U prethodnom periodu rađeno je na nabavci potrebne opreme a organizovane su obuke za adekvatno rukovanje postojećom opremom.</i>				<i>Izvršena nabavka odgovarajuće opreme i organizovane obuke za njenu upotrebu.</i>			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.4.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u><i>U izvještajnom periodu izvršena nabavka odgovarajuće opreme i organizovane obuke za njenu adekvatnu upotrebu</i></u>									
3.4.1. Nabavka odgovarajuće opreme i organizovanje obuka za njenu adekvatnu upotrebu	U potpunosti je opremljeno vozilo za HBRN izviđanje „Cobra“, koje se nalazi u sastavu Voda HBRN u Pješadijskom bataljonu. Hemijski i radiološki detektor; Biološki detektor; Meteorološka stanica; Detektora gasova; Uređaj za dekontaminaciju vozila; Modul za integraciju senzora u vozilu; Monitori	MUP/UP, MO, MNA, MORT, UC	2017.	2020.	Djelimično realizovano	2020			Redovna budžetska sredstva/donatori	Dodatno unaprijediti tehničke kapacitete u cilju modernizacije infrastrukture i efikasne kontrole na graničnim prelazima nabavkom odgovarajuće opreme i organizovane obuke za

	za praćenje stanja. izvršena je obavezna obuka u korišćenju navedenih sredstava za sve pripadnike Voda HBRN predviđena ugovorom o nabavci sredstava. S ciljem obezbjeđenja odgovarajuće opreme i organizovanja obuka službenika nadležnih institucija intezivirane su aktivnosti na izradi Nacionalnog programa detekcije, čije je donošenje predviđeno u 2019. godini. Usvojena je nformacija o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju između MUP CG i Ministarstva energetike SAD o sprječavanju nezakonite trgovine posebnim nuklearnim i drugim radioaktivnim materijama. Prihvaćen je tekst Memoranduma na osnovu kojeg će Graničnoj policiji CG biti donirana oprema za mobilnu detekciju									njenu adekvatnu upotrebu
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------------------------

	nuklearnih i radioaktivnih materijala.									
Operativni cilj 3.5.: Unaprijeđenje sistema kontrole spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene										
Indikator učinka			Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta				Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta			
<i>Usklađenost zakonskog okvira kojim se reguliše izvoz robe dvostruke namjene sa najnovijom EU legislativom i međunarodnim standardima u oblasti kontrole robe dvostruke namjene.</i>			<i>Liste robe dvostruke namjene u CG redovno se usklađuju sa listama EU. Liste EU su evolutivnog karaktera i ažuriraju se godišnje.</i>				<i>Usklađenost zakonski okvir kojim se reguliše izvoz robe dvostruke namjene sa najnovijim EU i međunarodnim standardima u oblasti kontrole robe dvostruke namjene.</i>			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.5.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u>Usklađena lista robe dvostruke namjene Crne Gore sa listom EU u oblasti kontrole robe dvostruke namjene</u>									
3.5.1. Usklađivanje liste robe dvostruke namjene u Crnoj Gori sa listom EU u oblasti kontrole robe dvostruke namjene	MEK kontinuirano radi na usklađivanju liste robe dvostruke namjene u CG sa listom EU. Liste EU su evolutivnog karaktera i ažuriraju se godišnje, stoga je neophodno i nacionalne liste redovno ažurirati, prateći razvoj i događanja u međunarodnim kontrolnim režimima i usaglašavati se sa istim. Definisanje i usklađivanje Nacionalne	MEK	2017.	2020.	Realizovano				Redovna budžetska sredstva	

	kontrolne liste robe dvostruke namjene sa EU listom jedan je od osnovnih elemenata u implementaciji Zakona o kontroli izvoza robe dvostruke namjene i daljoj dogradnji nacionalnog pravnog sistema u ovoj oblasti.									
Operativni cilj 4.1.: Povezivanje na regionalnom i međunarodnom nivou u cilju efikasne razmjene pomoći i informacija o upotrebi HBNR materijala i povezanih prijetnji										
Indikator učinka				Vrijednost na kraju druge godine sprovođenja strateškog dokumenta			Vrijednosti na kraju posljednje godine sprovođenja strateškog dokumenta			
<i>Primjeri saradnje i koordinacije na regionalnom i međunarodnom nivou u cilju efikasne razmjene informacija o prometu HBNR materijala ili pokušajima njihove zloupotrebe.</i>				<i>Crna Gora je aktivan činilac na regionalnom i međunarodnom nivou u domenu sprječavanja širenja OMU. Redovno razmjenjuje informacija o prometu HBNR materijala i pokušajima njihove zloupotrebi.</i>			<i>Povećani doprinos Crne Gore regionalnim i međunarodnim naporima usmjerenim na suzbijanje širenja OMU, kroz intenzivniju saradnju i koordinaciju sa partnerima na regionalnom i međunarodnom nivou, u cilju razmjene relevantnih informacija, iskustava i najboljih praksi.</i>			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.1.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Plani rani datum završetka	Status realizacije 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
	<u>U izvještajnom periodu potpisan jedan sporazum o zajedničkoj saradnji.</u>									
4.1.1. Potpisivanje sporazuma o zajedničkoj saradnji	U Skladu Potpisan Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o saradnji i	Svi	2017.	2020.	Realizovano				Nisu potrebna budžetska sredstva	Ispitati mogućnost potpisivanja dodatnih sporazuma o

	uzajamnoj pomoći u vanrednim situacijama.									saradnji u domenu razmjene informacija i iskustava, te najboljih praksi u domenu sprječavanja proliferacije OMU.
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

III PREPORUKE ZA DALJE FAZE SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

U daljim fazama sprovođenja Akcionog plana za implementaciju Strategije za neproliferaciju oružja za masovno uništenje potrebno je fokusirati se na:

- Donošenje novih i dopune i izmjene postojećih propisa kojima se reguliše materija koja se odnosi na bezbjednost genetskog materijala i biološke agense, u skladu sa relevantnim međunarodnim propisima i standardima, kao i sa novim direktivama EU, te izradu i usvajanje procjene rizika od katastrofa i plana zaštite i spašavanja od tehničko - tehnoloških i drugih rizika. Takođe, potrebno je donijeti novi Zakon o kontroli izvoza robe dvostruke namjene;
- Predstavници državnih institucija redovno učestvuju na regionalnim i međunarodnim sastancima u domenu sprečavanju širenja oružja za masovno uništenje. Međutim, učešće je najčešće ograničeno na one skupove na kojima su troškovi učešća iz zemlje pokriveni. U slučajevima kada učešće nije sponzorirano, učešće predstavnika iz zemlje u velikom broju slučajeva izostaje, pa je potrebno planirati sredstva za obezbjeđivanje učešća na relevantnim međunarodnim i regionalnim skupovima;
- Potrebno realizovati obuke radi razmjene iskustva i najboljih praksi o uvoznim - izvoznim kontrolama;
- Neophodno uspostavljanje i održavanje odgovarajućeg sistema fizičke zaštite HBRN i srodnih materijala;
- Dodatno unaprijediti tehničke kapacitete u cilju modernizacije infrastrukture i efikasne kontrole na graničnim prelazima nabavkom odgovarajuće opreme i organizovane obuke za njenu adekvatnu upotrebu;
- Ispitati mogućnost potpisivanja sporazuma o regionalnoj i međunarodnoj saradnji u domenu razmjene informacija i iskustava, te najboljih praksi u domenu sprječavanja proliferacije OMU.